

JAPONYA'DA 21. YÜZYILIN EĞİTİMİ

Gelecek Şimdiden Başladı

Prof. Dr. Kenichi KOYAMA

Ar. Gör. Mustafa ÖZCAN

GİRİŞ**

Japonlar tipik bir Asya toplumdur. On dokuzuncu yüzyılın ortalarına kadar geleneksel bir tarım toplumu olarak yaşamışlar, 1867'de başlayan *Meiji Restorasyonu* ile modernleşme sürecine girmişlerdir. Japonya'da modernleşmeyi sağlayan en önemli faktörlerden birisi eğitimidir. Hatta Japon modernleşmesi eğitimde modernleşmeyle başlamıştır diyebiliriz. Japonya'da ilk büyük eğitim reformu 1872'de yayınlanan *Temel Eğitim Kanunu*'yla yürürlüğe konmuştur. Bu kanunla yeni bir eğitim politikası tesbit eden Japonlar, eğitimin her alanında Batılı modellerden etkilenen yenilikler yapmışlardır. İlk olarak ilköğretim mecburiyeti konmuş ve eski dönemin yetersiz eğitim kurumları olan "Terakoya"lar modern ilkokullar şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Bu nu Batılı tarzda eğitim yapılan üst seviyedeki diğer okulların açılması ve muhtelif Batı ülkelerinden öğretmenlerin getirilmesi izlemiştir. Eğitimin program, yönetim v.b. boyutlarını da yine Batılı örneklerinden faydalanarak modernleştiren Japonya'da daha 1903'de ilköğretime devam oranı yüzde 90'ı geçmişti¹.

Meiji Dönemi'nde "Japon Ruhu ve Batı İlimi" sloganıyla başlatılan modernleşme süreciyle, eski dönemlerin ideal insan tipi olan Samurayların nitelik ve fonksiyon değiştirmiş bir devamı olan yeni bir Japon nesli yetişmiştir. Modernleşmenin ilk dönemlerinde büyük çoğunluğu Samurai sınıfından olan bu yeni nesil, aldığı modern eğitimle Japonya'nın ilk okumuş elit tabakasını oluşturmuş ve Japonya bu neslin öncülüğünde her alanda büyük hamleler yapmaya başlamıştır.

* Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü Araştırma Görevlisi.

** "Giriş" bölümü, çeviren tarafından yazılmıştır.

1 M. Aso-I. Amano, *Japon Eğitim Sisteminin Kültür Kaynakları*, Çev.: Mustafa Özcan, Kültür Bak. Yay., Ank. 1986, s. 52.

Yirminci Yüzyıla gelindiğinde Japonya, milli kültür geleneğine yabancılaşmadan modernleşen bir ülke olarak bütün dünyanın özellikle de modernleşme sürecindeki ülkelerin dikkatini çekmeye başlamıştı. Ülkemizde de Japonya başarısından sık sık söz edildiğini, bu konuda yayınlar yapıldığını hattâ bu konunun TBMM'de tartışıldığını, milletvekillerinin zaman zaman Japonya'dan örnekler verdiğini görmekteyiz. Meselâ Kars mebusu Ağaoglu Ahmet Bey Şubat 1925'de Mecliste yaptığı bir konuşmada şöyle demektedir: "Japonya bugün ilim ve fen sahasında kendini gösteren bir ülkedir. Çünkü Avrupa'dan medeniyet alırken muayyen bir usûl, muayyen bir metod dahilinde aldı, o sahada yürüdü ve bugün mahsulünü almaktadır"¹.

Japonya ikinci büyük eğitim reformunu, İkinci Dünya Savaşı'ndan mağlup olarak çıktıktan sonra yapmıştır. Amerika'nın öncülüğünde hattâ emirleri doğrultusunda yapılan bu reformla demokratik bir eğitim sistemi kurulmuştur. 1947'de kabul edilen yeni Temel Eğitim Kanunu'nda eğitimin amacı "barışı ve gerçeği seven insanlar yetiştirmek" olarak ifade edilmektedir. Demokrasi fikri esas alınarak yapılan bir seri yenilikle, hürriyet ve demokrasiye önem veren yeni bir insan tipi yetiştirilmeye başlanmıştır. Bu reform da, ilkeleri üzerinde daha sonra Amerika'nın etkisini azaltıcı bazı düzenlemeler yapılmış olmakla birlikte, "Japon Mucizesi"nin oluşumunda önemli bir rol oynamıştır.

Bugün Japonya modernleşmesini tamamlamış bir ülke olarak Yirmibirinci Yüzyıla hazırlanmaktadır. Yirmibirinci Yüzyıla başarılı bir geçiş için yeni bir ekonomik düzen kurmak ve yeni bir insan tipi yetiştirmek gerektiğine inanan Japonlar, yeni bir eğitim reformu plânlayarak uygulamaya da başlamışlardır. Bu üçüncü reform önceki iki reformdan farklı olarak, başka ülke veya ülkelerin etkisi yahut direktifiyle değil tamamen Japon düşüncesinin ürünü olarak plânlanmaktadır. Amacı Yirmibirinci Yüzyılda Yaşayacak Japon insanını yetiştirmektir. 1987'de ilkokula başlayan nesillerin 2020 yılında üniversiteden mezun olacağını söyleyen Japonlar," gelecek şimdiden başladı" demektedirler.

Japonlar Yirmibirinci Yüzyıla hazırlanmak için sadece eğitim alanında değil diğer alanlarda da reformlar plânlamaktadırlar. Ekonomik alanda yapılacak reformların eğitime de yansıdığı ve ekonomik hedefleri başaracak nitelikte insan yetiştirilmek istendiği görülmektedir.

2 TBMM, *Zabıt Ceridesi*, 26.2.1341/1925, Devre 2, Sene 2, Cilt 14, s. 370-371.

Plânlanan eğitim reformunun oldu-bittiye getirilmeyip, yıllar süren bir hazırlıktan sonra uygulamaya konulması da onların bu işe verdiği önemi göstermektedir. Japonya'nın üçüncü büyük eğitim reformu Başbakanlığa bağlı 25 kişilik *Eğitim Reformu Milli Komitesi* tarafından hazırlanmaktadır. Bugüne kadar iki geçici rapor yayınlamış olan Komite halen çalışmasını sürdürmekte olup, üçüncü raporunu 1987 Baharında yayınlayacaktır.

Eğitim Reformu Millî Komitesi'nin üyelerinden *Profesör Kenichi Koyama*'nın, Gelecek Şimdiden Başladı" adlı makalesinde; Komitenin yayınladığı ikinci raporun ve bütün olarak yeni eğitim reformunun bir değerlendirmesini yapmaktadır. Koyama'nın bu yazısını Türkçeye çevirerek sözü ona bırakmak daha uygun olacaktır.

Gelecek Şimdiden Başladı*

-Japonya'nın üçüncü eğitim reformunun amacı 21. Yüzyılın dünya vatandaşlarını yetiştirmektir.-

Bir danışma grubu olan "Milletlerarası Uyum İçin Ekonomik Yapıyı Düzenleme Kurulu"nun hazırladığı rapor, Nisan 1986'da Başbakan Nakosone'ye sunulmuştu. Genellikle "Maekawa Raporu" olarak isimlendirilen bu rapor, Japonya'nın mevcut durumunu tahlil ederek gelecekte başarılmaması gereken hedefleri tâyin etmektedir: Adı geçen raporda Düzenleme Kurulu'nun bulguları şöyle özetlenmektedir:

bir ekonomik büyümeyi gerçekleştiren Japonya, bugün milletlerarası toplulukta önemli bir yer işgal etmektedir....

Japonya'nın geleneksel ekonomik yapıda ve halkın hayat tarzında tarihi bir dönüşüm yapma zamanı gelmiştir; bu dönüşümü gerçekleştirmeden daha fazla gelişmesi mümkün olamaz....

Hükûmet mevcut "câri hesap" dengesizliğini düzenli bir şekilde gidererek milletlerarası uyumla tutarlı bir hâle getirmek için, orta vâdeli bir millî hedef tesbit etmeli ve bunun mahiyetini hem millete hem de milletlerarası topluluğa açıklamalıdır. Büyük câri hesap veya üretim fazlası, ihracata yönelmede olduğu gibi esas olarak Japonya'

* *Leok Japon*, Cilt 32, Sayı 365, 10 Ağustos 1986, s. 2-3.

nın ekonomik yapısıyla ilgilidir. Japonya'nın ekonomide yapısal bir düzenleme için kesin politikalar uygulamaya ve ekonomisini milletlerarası işbirliğine yönelmiş bir yapıya dönüştürmeye acil ihtiyacı vardır.

Bu hedefe ulaşma süreci, milletin hayat standardını yükseltmek için ayrıca gayret göstermeyi de gerektirir. Biz bunu gerçekleştirmeye mecburuz, çünkü bu hedefe ulaşmadaki başarımız Japonya'nın milletlerarası topluluktaki geleceğini belirlemede esas olacaktır. Japonya dünya topluluğuna sadece ekonomik bakımdan değil ilmi, teknolojik, kültürel ve akademik alanlarda da katılmaya çalıştığı gibi, dünya ekonomisiyle uyumlu bir varoluş için de çalışmalı ve ekonomik durumuna uygun sorumlulukları üstlenmelidir".

Japonya'nın mevcut ekonomik durumunun tahliline dayandırılan Maekawa Raporu, Japon pazarlarını açmak, yurtiçi talebi artırmak ve Japonya'nın ekonomik yapısını değiştirmek için etkili bir çaba gösterilmesini istemektedir. Kakasone Hükûmeti üç buçuk yıl boyunca birkaç alanda başlatılan reformlara iyi bir liderlik yaparak bu politikaları uygulamaya çalıştı. Bir "Faaliyet Programı" dahilinde yapılan yenilik teşebbüslerinin amacı Japon pazarlarını açmaktır. Bu program, dış yardımda büyüme sağlanmasını, endüstride yapısal düzenleme için çalışmayı, yönetimde sadeleşme-bürokraside basitlik sağlayarak verimi artırmayı, idarî ve malî reformlar vasıtasıyla özel sektörü canlandırmayı, kolay, âdil ve ekonomik etkisi olumlu bir vergi sistemi için reformlar hazırlamayı ve burada tartışmakta olduğumuz eğitim reformu için teklifleri ihtiva etmektedir. Bu muhtelif teşebbüsler gelecek dönemlerde de yönetimin esas politikasının bir parçasını oluşturmalıdır.

Millî Şuurun Değişmesi

Maekawa Raporunda işaret edildiği gibi eğer Japonya pazar liberalleşmesini artırma ve harici talepten ziyade ülkenin durumuna uygun bir ekonomik büyümeye dönüş hedefini başaracaksa, birkaç şartın yerine getirilmesi gerekir. Japonya öncelikle organik olarak birbirine bağlı şu üç alan üzerinde çalışmalarıdır:

1. Mevzuat reformu,
2. Politika reformu,
3. Millî şuurun dönüştürülmesi.

Millî şuurun dönüştürülmesine katkıda bulunacak en esaslı değinikliklerden biri eğitim reformu olacaktır. Japonya'nın Başbakan Nakasone'nin teklif ettiği bir "milletlerarası toplum" olma hedefine ulaşmadaki başarısı, büyük ölçüde, Japon eğitim sisteminde gerçekleştirilmeye çalışılan tarihi "üçüncü reform"un başarı derecesine bağlı olacaktır. Liberal Demokrat Parti ve Nakasone Hükümeti'nin seçimlerde oyların büyük çoğunluğunu alması bizi bu konuda cesaretlendirmektedir. Sonuçlar, Japonların çoğunun liberalleşme ve reform konusundaki temel politikayı kuvvetle desteklediklerini göstermektedir.

Üçüncü eğitim reformunu hazırlamakla görevlendirilen *Eğitim Reformu Millî Komitesi* 1985 yılı Sonbaharında çalışmaya başladı ve Nisan 1986'da *Eğitim Reformu İkinci Raporu*'nu yayınladı. Çalışmalarına devam etmekte olan reform komitesi 1987 yılı Baharında üçüncü raporunu yayınlamayı plânlamaktadır. Üçüncü rapor, eğitim için sermaye bulma, ders kitaplarının kabul şekli, üniversitenin yapısı, akademik yılın başlama tarihini Eylül'e alma ve okul haftasını beş güne indirme gibi başlıca konuları ele alacaktır. Komitenin üç yıllık çalışma dönemi 1987 Yazında sona erecek, ancak bu sürenin sonuna gelindiğinde "üçüncü eğitim reformu"nun esasları tamamlanmış olacaktır. Böylece Meiji Döneminde yapılan birinci eğitim reformuyla başlayan ve ikinci Dünya Savaşı sonunda gerçekleştirilen ikinci reformla devam etmekte olan gelişim süreci devam edecektir. Bu genel açıklamalardan sonra hazırlanan ikinci raporun, yapılacak eğitim reformu için belirlediği "esas yön" üzerinde durabiliriz.

Yüz sayfalık rapor dört bölümden meydana gelmektedir. "21. Yüzyıl Eğitiminin Esas Yönü"nü ele alındığı birinci bölümde raporda üzerinde durulan beş ana mesele şöyle sıralanmaktadır:

1. *Tarihten alınan dersler*: Modern Japon eğitiminin tarihi gelişimi özetlenmek suretiyle yapılacak eğitim reformunun esas yönün gösterilmektedir.

2. *Eğitimin Bazı Problemleri*: Mevcut durum, kriz içindeki okullar, eğitimde verimsizliğe sebep olan faktörler, resmî eğitimin olumsuz yan etkileri ve eğitim sektörüne halkın güveninin sağlanması gibi konular ele alınarak bir değerlendirme yapılmaktadır.

3. *Geleceğin üstesinden gelme*: 21. Yüzyılda eğitimin niteliğinde meydana gelecek değişiklikler üzerinde durulmaktadır.

4. 21. *Yüzyıl eğitiminin amaçları.*

5. *Eğitim sisteminin 21. Yüzyıla göre yeniden düzenlenmesi:* Hayat boyu eğitim sağlayacak bir sistem üzerinde durulmaktadır.

Bu beş başlık altında ele alınan hususlar, Japon eğitiminin gelecekte alacağı esas istikameti belirlemek için ayrıntılı bir şekilde tahlil edilerek yeni teklifler getirilmektedir.

Dünya Topluluğunun Üyeleri

Birinci bölümde ayrıca eğitim ve milletlerarasılaştırmanın ilişkisine dâir üç önemli nokta üzerinde durulmaktadır. İlk olarak 21. Yüzyılda Japonların sahip olacağı nitelikler veya bir başka deyişle 21. Yüzyıla yaklaşırken Japon eğitiminin üç temel amacı şöyle ifade edilmektedir: Japonlar,

1. Dünya topluluğunun üyeleri olacaklardır,

2. Açık ve verimli bir zihne, sağlam bir vücuda ve yüksek derecede yaratıcı bir ruha sahip olacaklardır,

3. Hür ve bağımsız bir şahsiyete ve toplumun menfaatini şahsi menfaatinden üstün tutan bir karakter yapısına sahip olacaklardır.

Raporda ulaşılmak istenen bu hedefler şöyle tartışılmaktadır: Ülkeler arasında karşılıklı ilişkilerin arttığı bir çağda, barışsever bir toplumun kurucuları olacak Japon çocukları eğitilirken, onların 21. Yüzyılda dünya topluluğunun üyeleri olacağının kabul edilmiş olmasının hayati bir önemi vardır.

Bu "milletlerarasılaştırma", Batıya yetişmeyi amaçlayan önceki "modernleşme"den farklıdır. Japonları sanat, edebiyat, kültür, spor, ilim, teknoloji ve ekonomi gibi muhtelif sahalarda dünya topluluğuna katkıda bulunacak şekilde yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Japonya'nın milletlerarası toplulukla barışı, karşılıklı dayanışmayı ve uyumu devam ettirebilmesi için, Japon halkının, dünyanın geri kalan kısmının gerçek güvenini kazanması gereklidir. Bundan dolayı gelecek Japon nesilleri, milletlerarası bir bakış açısıyla, Japon insanı olarak kendi kimliklerini kuvvetlendirmek için kabiliyetlerini artırdıkları gibi, diğer kültürlerle karşı da derin bir anlayış geliştirebilirler.

İkinci olarak, milletlerarasılaşmada ilerlemeyi sağlamak için Japon eğitimini etkileyen dış faktörlerin iyi bir tahlilinin yapılması istenmekte ve bunun eğitim reformunu yürütmede anahtar bir görüş sağlayacağı vurgulanmaktadır.

Üçüncü olarak da, Japonya'nın yüz yıllık modernleşme ve Batı'nın sanayileşmiş ülkelerine yetişme süreci içinde, Japon eğitim sisteminin, istihza ile söz konusu edildiği gibi, "askeri adımlarla yürüyen bir topluluk" şeklinde geliştiğine işaret edilmektedir. Eski eğitim sisteminin üç temel özelliği vardır: (1) Standartlaştırma, (2) merkezileştirme, (3) ve milletlerarası etkilere karşı dar görüşlülük veya kapalılık. Raporada, 21. Yüzyıla doğru ilerlerken Japon eğitiminin bu zaaflarının giderilmesi gerektiği önemle belirtilmektedir. Raporada ayrıca, geçmişin tam aksine bir tavırla hürriyet, özerklik ve şahsi sorumluluğa dayalı olarak milletlerarasılaşma, ferdî gelişme ve çoğulculu luğun teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

Raporun "Eğitimi Kuvvetlendirici ve Halka Güven Telkin Edici Reformlar" başlığını taşıyan ikinci bölümünde, hayat boyu öğrenmeye doğru yönelmenin önemi vurgulanmaktadır. Bu kısımda ailede, ilk, orta ve yüksek okullarda ve örgün eğitim dışında yapılan eğitime dair bir takım tavsiyeler yapılmaktadır. Ayrıca, milletlerarası akademik değişim için teklifler getirilmek suretiyle milletlerarasılaşma meselesi de ele alınmaktadır.

Bilgi Çağına Hazırlanmak

Raporun, "Çağın Değişikliklerinin Üstesinden Gelmek İçin Yapılacak Reformlar" başlığını taşıyan üçüncü bölümünde başlıca iki konu üzerinde durulmaktadır:

1. Daha fazla milletlerarası bir topluma doğru değişmeyi başarmak için yapılacak reformlar.
2. Bilgi çağının üstesinden gelmek için yapılacak reformlar.

Milletlerarasılaşmayla ilgili bölümde, yurt dışında yaşayan veya uzun süre yurt dışında kaldıktan sonra dönen Japon çocuklarının eğitimi, Japonya'daki yabancı öğrenciler, yabancı dil eğitiminin yeneden gözden geçirilmesi, Japon dili öğretiminin iyileştirilmesi ve yüksek öğretimde milletlerarası beklentiler gibi konular ele alınmaktadır. Raporada, milletlerarası değişimi, işbirliğini ve eğitimde liberalleşmeyi artırmak için yapılan teşebbüsler ısrarla teşvik edilmektedir.

Japonya'da yabancı dil öğretiminin çeşitli problemleri vardır. Raporun yabancı dil öğretiminin iyileştirilmesi bahsinde, başta İngilizce olmak üzere mevcut yabancı dil öğretiminin yetersiz olduğuna ve bunun için ayrılan zamanın uzunluğuna rağmen sonuçların kötülüğüne işaret edilmektedir. Bu sahanın ıslahı kaçınılmazdır denilmekte ve bazı tesbitler yapılarak gelecekte yapılacak iyileştirme çalışmalarının yönü belirlenmektedir. Rapora göre, yabancı dil öğretiminde üniversiteler "gramer ve okuma üzerinde fazla durmakta, pratik kabiliyetini geliştirmede başarısız olmaktadır".

Teklif edilen eğitim reformunun ayırdedici özelliklerinden birisi, bilgi çağının ihtiyaçlarının karşılanmasına büyük önem verilmesidir. Biz üçüncü eğitim reformunun önemine, Meiji ve savaş sonu reformlarının bir devamı olarak işaret etmekteyiz. Ancakbu üçüncü reform, üç büyük meselenin yeniden düşünülmesini icap ettirmektedir. Yeniden değerlendirilmesi gereken meseleler şunlardır:

1. Meiji Restorasyonundan beri modernleşme ve Batıya yetişme ihtiyacı üzerinde odaklaşan eğitimin yönü,
2. İkinci Dünya Savaşından sonra kurulan eğitim sistemi,
3. Sanayi toplumunda gelişen modern eğitim sisteminin niteliği.

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş şartları içinde reform raporunun önemli bir özelliği de, Eğitim Reformu Komitesi'nin değişmeye önem verme gereğini esaslı bir şekilde kabul ettiğinin belirtilmesidir.

Hürriyet ve Özerkliğe Doğru

Raporun "Eğitim Yönetimi ve Finansmanında Reform"la ilgili dördüncü bölümünde şu konular ele alınmaktadır:

1. Standard ve kabul edilir bir mevzuat,
2. Ademi merkezîyet yoluyla mahalli otoriteyi artırma,
3. Eğitim idaresi ve okul yönetimini iyileştirme,
4. Eğitimin finansmanı.

Bu bölümde ele alınarak iyileştirilmesi için bazı teklifler yapılan meselelerde tâkip edilen politika, idarî ve mâlî reformlar vasıtasıyla mahalli yönetimleri kuvvetlendirmek isteyen temel eğilime uygun

düşmektedir. Rapordan aldığımız şu ifade eğitimde ademi merkezi-
leştirme felsefesine örnek teşkil etmektedir: “Yeni düzenlemeler ya-
parken standardizasyon yerine çoğulculuğu, katılık yerine esnekliği,
yetkinin toplanması yerine dağıtılmasını, kontrol yerine hürriyet ve
özerkliği temin etmeye çalışmalıyız”.

Şunu vurgulamak gerekir ki, eğitimin liberalleştirilmesi ve mahal-
li yönetimlere yetki verilmesi, dünya topluluğuna yönelen Japon eği-
timinin dünyaya kapalılığı sona erdirmeye çabasıyla doğrudan ilgili-
lidir. Japonya'nın ana hedefinin Avrupa ve Kuzey Amerika'nın ileri
ülkelerine yetişmek olduğu dönemde, merkezden idare edilen eğitimin
önem verdiği hususlar standartlaştırma, eşitlik, temel yetenekte başa-
rı, grupla öğrenme ile karakterize edilirdi ve dar görüşlülük veya dışa
kapalılık etkili bir politikaydı. Geçmişte izlenen bu politika bir takım
olumsuz yan etkiler ortaya çıkardı: Yaratıcılığı engelledi, ferdiyetin
gelişmesini önledi, tahlili düşüncenin gelişmesini temin edemedi ve
önemli problemler doğuracak şekilde standartların düşmesine sebep
oldu. Japon okulları özellikle de resmî okullar “eğitimde laçkalaşma”
olarak isimlendirilen bir krizle karşı karşıya geldi: Öğrenciler arasında
zorbalasma, intihar, okulda ve okul dışında şiddete yönelme ve ço-
cuk suçluluğunda artışlar meydana geldi. Nitekim eğitim reformunun
ana hedefi bu krize bir tepki oluşturmaktadır. Fakat reform, bu kri-
zin belirtilerini hafifletecek birkaç tedbirle sınırlandırılmamalı, onun
yerine Japon eğitim sisteminin hürriyeti, çoğulculuğu, ferdiyetçiliği,
açıklığı ve milletlerarasılaşmayı teşvik edecek bir yapıya dönüştürül-
mesini amaçlamalıdır.

Gelecek İçin Eğitim

Eğitim reformu kolay bir reform değildir. Bilgiyi nesilden nesile
aktarma fonksiyonu olan eğitim, gelenekçiliğe ve stotükonun muha-
fazasına eğilimlidir. Mevcut okul sisteminde yapılacak bir reform her-
halde yerleşmiş menfaatlara ters düşer. Mesela yabancı dil öğretiminde
her hangi bir reform, teşebbüsü, yetersizliklerine rağmen geleneksel
öğretim yöntemlerini uygulayan yabancı dil öğretmenlerinin muhale-
fetiyle karşılaşır. Öğretmen teşkilatlarının dar görüşlü, milletlerarası-
laşmaya karşı ve birbirinin benzeri oluşları, çiftçilerimizin teşkilatla-
rıyla bir benzerliği hatıra getirmektedir. Bunun için Reform Komit-
tesi milletlerarasılaşmayı temin etmeye çalışırken, tarım ürünleri için
pazar liberalleşmesini getirenlerin yaptığı gibi, aynı “acı reçeteyi”
deneyecektir. Reformlar yapılırken tereddüt gösterilemez,

Milletlerarasılaşma ve gelişen bilgi ekonomisinin önemini deneyerek takdir eden eğitim kurumları kırtasiyeci devlet okullarından önce özel okullar ve eğitim enstitüleri oldu. Bu okullar reformu şevkle uygulamaya başladılar. Şimdi ilkokula başlayan çocuklar 2002 yılında üniversiteden mezun olacak. Bizler eğitim bakımından tam anlamıyla 21. Yüzyılın başındayız. "Gelecek şimdiden başladı" diyebiliriz. Nitekim, vatandaşları milletlerarası bir bakışla yetiştirme ve sınırları aşan bir ağ örgüsünün parçası olan bir eğitim sistemi kurma işi başlamıştır. Eğitim Reformu Millî Komitesinin ortaya koyduğu hedeflere göre eğitim reformunda ilerlemeye çalışılmamızdır.